

EXTRAS

din stenograma ședinței Senatului din 8 februarie 2023

Domnul Sorin Lavric:

Vă mulțumesc, domnule președinte.

Tema declarației mele politice de astăzi este „Traian Brăileanu”.

Traian Brăileanu a crezut mereu în potriveala destinului, trăindu-și viața la pragul de tensiune pe care i l-a dat înzestrarea. Cu toate acestea, ruperea de destin prin care a trecut a fost drastică. Natură tonică, fără presimțiri pesimiste, sociologul născut la Bilca la 14 septembrie 1882, în mijlocul pădurilor ancestrale ale Bucovinei, și-a arătat de timpuriu firea idealistă. Al nouălea dintr-un șir de 12 copii, Traian a urmat primele clase la Rădăuți, unde, în ciuda traumei provocate de plecarea de acasă, s-a ales cu primele cunoștințe de limba germană. În această perioadă mai trece printr-o experiență ce avea să lase urme adânci: doi dintre frați, Ionică și Aurelia, se îmbolnăvesc de difterie, drept care Traian e încredințat că Dumnezeu îi va asculta rugăciunile închinare vindecării fraterne. În fiecare seară, după încheierea orelor de școală, se roagă fierbinte pentru întremare, dar degeaba – cei doi frați mor și Traian va înceta să se mai roage vreodată. Nu-l va nega niciodată pe Dumnezeu, dar se va opri de a mai crede că zeii sunt deprecabili, adică dispuși de a se lăsa înduplecați de vorbele muritorilor.

De la Rădăuți ajunge la Cernăuți, unde, absolvind Facultatea de Filozofie, își dă doctoratul în 1909. Latina și greaca veche îi sunt deprinderi la îndemână, de unde și înclinația de traducător pe care o va arăta în curând. Brăileanu avea să traducă „Critica rațiunii pure” a lui Kant. Dar atmosfera metropolei aflate sub jurisdicția austriacă îi va întipări două tipare de înțelegere a lumii. Mai întâi, rigoarea educației îi va insufla simțul onoarei în mijlocul grupurilor rivale de studenți, obiceiul epocii fiind ca lezarea demnității să ceară drept răscumpărare provocarea adversarului la duel. Al doilea tipar e repulsia față de marxism, curent care la începutul secolului XX era resimțit ca o propagandă alogenă având drept țință distrugerea celor trei virtuți ancestrale: virtutea individuală a proprietății private, calitatea generală a entității naționale și vocația universală a bisericii creștine. În fond, toată gândirea sociologică de mai târziu a lui Brăileanu va fi o replică la pericolul marxist.

Primul Război Mondial îl găsește pe Brăileanu la Viena, ca traducător și interpret la Legația Română, statutul de cetățean al imperiului silindu-l să plece pe front. E rănit, e trimis în Cehia și apoi acasă, iar unirea Bucovinei cu Regatul în 1918 o trăiește la Cernăuți, unde-și începe cariera universitară. În 1920 e profesor agregat la Universitate și din 1924, profesor titular. Prestigiul pe care-l va dobândi în mediul intelectual îi va da aura unui mentor de spirit, de aici rolul de focar pe care-l va exercita peste 10 ani asupra tinerilor din gruparea „Iconar”. Acum însă, la începutul anilor '20,

vederile lui Brăileanu capătă tente politice, căutând un partid în care să-și regăsească tribulațiile. Motivația este sporită de atentatul din 8 decembrie 1920, când bomba pusă în Senatul României de un grup de trei bolșevici – Max Goldstein, Saul Osias și Leon Lichtblau – duce la moartea președintelui instituției, a ministrului justiției și a doi senatori. Primul act terorist din istoria României îl va convinge pe Brăileanu că marxismul nu e o doctrină urzită din distincții conceptuale, ci un flagel răspândit printr-o logistică de întindere europeană. Va urma un periplu politic prin toate partidele de dreapta din interbelic, de la Liga Poporului a mareșalului Averescu, la Partidul Naționalist Democrat al lui Iorga, până la Liga Apărării Naționale Creștine a lui A.C. Cuza. După alegerile din 1930, Brăileanu va fi senator în Parlamentul României, primind portofoliul Educației Naționale în guvernul nou format.

Sub unghi sociologic, lucrarea sa cea mai importantă este „Teoria comunității omenești”, cartea fiind terminată în 1937, dar publicată în 1941. Ei i se adaugă cursurile ținute de-a lungul deceniilor, „Istoria științei politice”, „Sociologia și filosofia istoriei”, „Istoria teoriilor sociologice”, „Etica generală”, „Istoria doctrinelor politice”, alături de traduceri din Kant, Aristotel și Montesquieu.

Brăileanu și-a provocat destinul, oroarea de marxism făcând din el o țintă predilectă. Invazia sovietică a fost însoțită de răzbunarea tocmai a acelor marxiști împotriva cărora se ridicase în decembrie 1920. Infiltrați după 1945 în toate posturile cheie ale societății, ei au curățat ideologic România. Și cum curățarea s-a făcut la propriu, Brăileanu este inclus în procesul Guvernului Antonescu, primind o condamnare de 20 de ani de închisoare. Este dus la Văcărești și apoi la Aiud, unde, în urma unei crize de ulcer, face hemoragie internă. Transportat la spitalul închisorii din Brașov, colectivul medical consideră cazul benign și respinge tratamentul. Readus la Aiud, moare pe 3 octombrie și este înhumat în groapa comună de pe Dealul Robilor. Familia află locul îngropării și, printr-un ingenios plan de sustragere a cadavrului, reușesc să-l aducă la Cimitirul „Sfânta Vineri” din București. Proprietățile familiei din Bilca sunt confiscate și cei patru fii ai lui Brăileanu vor trage după ei reputația tatălui lor, făcând închisoare politică în calitate de descendenți. Soția Emilia îi va supraviețui până în 1972, trăind într-o mizerie cruntă, într-o cămăruță destinată servitorilor, cu fereastra dând în mansarda WC-ului.

Dincolo de detalii biografice, rămâne o chestiune de fond: cât din frângerea unei vieți depinde de capriciul istoriei și cât de coaptura vieții interioare? La Traian Brăileanu răspunsul înclină spre a doua soluție.

Sunt onorat ca, sub cupola Senatului României, să pomenesc numele lui Traian Brăileanu.

Vă mulțumesc.